

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a șasea)
4 octombrie 1991*

Fonds voor Arbeidsongevallen
împotriva
Madeleine De Paep

(cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare, formulată de către Hof van Cassatie van België)

„Muncitor care își desfășoară activitatea la bordul unei nave de pescuit aflate sub pavilion britanic și care este remunerat de o întreprindere belgiană – Accident de muncă produs la bordul navei – Stabilirea legislației aplicabile relației de muncă în domeniul securității sociale”

Cauza C-196/90

În cauza C-196/90,

având ca obiect o cerere adresată Curții, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, de către Hof van Cassatie van België și care urmărește să obțină, în litigiul pendinte în fața acestei instanțe, între

Fonds voor Arbeidsongevallen

și

Madeleine De Paep

o hotărâre preliminară privind interpretarea articolelor 48 și 51 din Tratatul CEE, precum și a articolului 3 alineatul (1), articolului 13 alineatul (2) litera (b) și articolului 14 alineatul (2) litera (c) din Regulamentul (CEE) nr. 1408/71 al Consiliului din 14 iunie 1971 privind aplicarea regimurilor de securitate socială în raport cu lucrătorii salariați și cu familiile acestora care se deplasează în cadrul Comunității (JO L 149, p. 2), în versiunea în vigoare în februarie 1980 (codificată ulterior și publicată în JO C 138, p. 1),

CURTEA (Camera a șasea),

compusă din domnii G. F. Mancini, președinte de cameră, T. F. O'Higgins, C. N. Kakouris, F. Schockweiler și P. J. G. Kapteyn, judecători,

avocat general: domnul G. Tesauro
grefier: domnul H. A. Rühl, administrator principal

după examinarea observațiilor scrise prezentate pentru Comisia Comunităților Europene de către domnul B. J. Drijber, membru al Serviciului juridic, în calitate de agent,

având în vedere raportul de ședință,

după ascultarea observațiilor orale ale Comisiei prezentate în ședința din 4 iunie 1991,

* Limba de procedură: olandeza.

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 9 iulie 1991, pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin hotărârea din 18 iunie 1990, primită la Curte la 28 iunie 1990, Hof van Cassatie van België a adresat, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, două întrebări preliminare privind interpretarea articolelor 48 și 51 din Tratatul CEE, precum și a articolului 3 alineatul (1), articolului 13 alineatul (2) litera (b) și articolului 14 alineatul (2) litera (c) din Regulamentul (CEE) nr. 1408/71 al Consiliului din 14 iunie 1971 privind aplicarea regimurilor de securitate socială în raport cu lucrătorii salariați și cu familiile acestora care se deplasează în cadrul Comunității (JO L 149, p. 2), în versiunea în vigoare în februarie 1980 (codificată ulterior și publicată în JO C 138, p. 1),

2 Aceste întrebări au fost adresate în cadrul unui litigiu între Fonds voor Arbeidsongevallen, instituție publică belgiană responsabilă pentru repararea prejudiciilor produse în urma accidentelor de muncă, partea reclamantă din recursul în casație (denumit în continuare „Fondul”), și doamna Madeleine De Paep, partea pârâtă din recursul în casație, având ca obiect refuzul Fondului de a acorda doamnei De Paep o rentă viageră pentru pierderea suferită ca urmare decesului fiului acesteia, Piet Ackx.

3 Din dosar rezultă că, în momentul accidentului, Piet Ackx lucra împreună cu Germain Ackx, soțul doamnei De Paep, la bordul navei „Hosanna”. Această navă aparținea societății De Pax, cu sediul la Knokke-Heist (Belgia), al cărei manager era doamna De Paep. Ca urmare a naufragiului produs la 20 iulie 1979, nava a suferit avarii grave și a fost declarată inaptă pentru navigație. Conform legislației belgiene, interdicția de a naviga, ce se aplică unei nave nu este ridicată decât în momentul în care reparațiile, autorizate în mod corespunzător, au fost efectuate. Cu toate acestea, nu s-a efectuat nicio reparație a navei.

4 La 29 ianuarie 1980, nava a fost vândută unei societăți britanice, Minerva Fisheries Ltd, care a înmatriculat-o în Regatul Unit. Doamna De Paep și soțul acesteia, Germain Ackx, dețineau jumătate din acțiunile acestei societăți.

5 În noaptea de 15 spre 16 februarie 1980, nava a eșuat pe mare. Germain Ackx, căpitanul acesteia, și Piet Ackx, membru al echipajului, au fost dați dispăruți. Decesul lor a fost declarat oficial prin hotărârea din 15 septembrie de către Rechtbank van Eerste Aanleg te Brugge. În momentul producerii accidentului, Piet Ackx era încă remunerat de societatea De Pax.

6 Întrucât Fondul a refuzat să acorde renta viageră solicitată de doamna De Paep pentru pierderea produsă ca urmare a decesului fiului său, aceasta din urmă a introdus acțiune în fața Arbeidsrechtbank te Brugge. Prin hotărârea din 28 decembrie 1982, curtea respectivă a dat curs cererii doamnei De Paep.

7 Împotriva acestei hotărâri Fondul a introdus apel în fața Arbeidshof te Gent. Prin hotărârea din 9 iunie 1988, Arbeidshof a stabilit că, în conformitate cu reglementările privind conflictele de muncă prevăzute de Regulamentul nr. 1408/71, legislația belgiană privind accidentele de muncă sunt aplicabile speței în care a fost sesizată și a decis să acorde doamnei De Paep o rentă echivalentă cu 20% din remunerația anuală a fiului acesteia.

8 Hof van Cassatie van België, în fața căruia Fondul a făcut recurs împotriva hotărârii pronunțate de Arbeidshof te Gent, s-a confruntat cu două probleme în acest caz. În primul rând, a constatat că, în temeiul articolului 89 alineatul (2) din legea belgiană din 5 iunie 1928,

privind contractele de muncă în domeniul maritim (*Moniteur belge* din 26 iulie 1928), contractul de muncă încetează, indiferent de natura sa, *inter alia*, în momentul în care nava este declarată oficial inaptă pentru navigație. Considerând că nava „Hosanna” a fost declarată inaptă pentru navigație pe mare, Hof van Cassatie a concluzionat că, în conformitate cu legislația belgiană, Piet Ackx nu era legat de un contract de muncă în momentul producerii accidentului. Totuși, a adresat întrebarea pentru a afla dacă, în vederea aplicării articolului 13, alineatul (2) litera (b) și a articolului 14 alineatul (2) litera (c) din Regulamentul nr. 1408/71, validitatea unui contract de muncă sau existența unei relații de muncă între un marinar și întreprinderea care îl remunerează trebuie evaluată în raport cu legislația țării în care întreprinderea respectivă are sediul social.

9 În al doilea rând, Hof van Cassatie a arătat că, în temeiul articolului 58 alineatul (1) primul paragraf din legea belgiană din 10 aprilie 1971 privind accidentele de muncă (*Moniteur belge*, 1971, p. 5201), care era în vigoare în momentul producerii accidentului, Fondul avea responsabilitatea de a asigura repararea prejudiciilor pentru pierderile survenite în urma accidentelor de muncă, ale căror victime erau marinarii, dar, în conformitate cu articolul 76 alineatul (1) din aceeași lege, sunt considerați „marinari”: „4) membrii echipajului unei nave de pescuit belgiene”. Pornind de la considerentul că în momentul producerii accidentului nava în cauză se afla sub pavilion britanic, concluzia era că legea belgiană privind accidentele de muncă nu se aplica la speța respectivă. Cu toate acestea, instanța a dorit să afle în ce măsură poate fi aplicat Regulamentul nr. 1408/71, dat fiind că persoana din speță era remunerată de o întreprindere cu sediul în Belgia.

10 În acest context, Hof van Cassatie van België a adresat Curții următoarele întrebări:

„Presupunând că o persoană cu domiciliul în Belgia, angajată la bordul unei nave aflate sub pavilion englez și remunerată de o întreprindere cu sediul în Belgia, este victima unui accident de muncă la bordul acestei nave:

1) Articolul 13 alineatul (2) litera (b) [în prezent litera (c)] și articolul 14 alineatul (2) litera (c) [în prezent articolul 14 litera b)] din Regulamentul (CEE) nr. 1408/71 trebuie interpretate în sensul că relația de muncă existentă între o persoană și întreprinderea care o remunerează este evaluată în raport cu legislația țării în care întreprinderea are sediul social?

2) Dispozițiile de drept comunitar referitoare la libera circulație și egalitatea de tratament pentru lucrătorii din statele membre, în special articolele 48 și 51 din Tratatul CEE și articolul 3 alineatul (1), articolul 13 alineatul 2 litera (b) [în prezent litera (c)] și articolul 14 alineatul 2 litera (c) [în prezent articolul 14 litera (b)], trebuie interpretate în sensul că se opun ca legislația statului în cauză referitoare la contractele de muncă și legislația aceluiași stat referitoare la repararea prejudiciilor rezultate din accidentele de muncă să aibă ca efect împiedicarea unei persoane de a invoca aceste legi în raportul cu întreprinderea care îl remunerează și în raportul său și al beneficiarilor săi cu asigurătorul în cazul accidentelor de muncă, pe motiv că nava nu se afla sub pavilionul statului în care întreprinderea își are sediul?” »

11 Pentru o prezentare mai detaliată a faptelor din acțiunea principală, a derulării procedurii, precum și a observațiilor scrise prezentate Curții, se face trimitere la raportul de ședință. Aceste elemente din dosar sunt reluate în cele ce urmează numai în măsura în care sunt necesare pentru raționamentul Curții.

Cu privire la prima întrebare

12 În acest sens, este suficient să se menționeze că din articolul 4 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1408/71 rezultă că acesta din urmă se aplică legislațiilor statelor membre în ceea ce privește diferitele ramuri ale securității sociale. Prin urmare, numai la aceste legislații se referă normele conflictuale, enunțate în Titlul II din regulament, din care fac parte articolele 13 și 14.

13 În consecință, răspunsul la prima întrebare este că Regulamentul nr. 1408/71 nu conține norme conflictuale referitoare la legislația aplicabilă relației de muncă ce există între lucrător și angajator.

Cu privire la a doua întrebare

14 În primul rând, trebuie observat că speța vizată de instanța națională este cea a unui lucrător angajat la bordul unei nave aflate sub pavilionul unui stat membru, care este remunerat pentru această activitate de o întreprindere cu sediul într-un alt stat membru, pe teritoriul căruia lucrătorul are domiciliul.

15 Însă, în temeiul articolului 14 alineatul 2 litera (c) din Regulamentul nr. 1408/71, în versiunea în vigoare în momentul desfășurării faptelor din acțiunea principală, legislația națională privind securitatea socială, aplicabilă într-un astfel de caz, este legislația statului membru în care întreprinderea are sediul.

16 În opinia instanței de trimitere, legislația aplicabilă în temeiul acestei dispoziții este legea belgiană din 10 aprilie 1971 privind accidentele de muncă, citată anterior. Însă articolul 76 alineatul (1) al patrulea paragraf din această lege subordonează acceptarea în regimul de securitate socială prevăzut de lege de condiția ca nava la bordul căreia este angajat lucrătorul să fie sub pavilion belgian. Această condiție are ca efect excluderea de la aplicarea acestei legi a unui lucrător angajat la bordul unei nave aflate sub pavilionul unui stat membru altul decât Belgia, chiar dacă întreprinderea care îl remunerează are sediul în Belgia sau el însuși are domiciliul în această țară.

17 Prin urmare, a doua întrebare adresată de instanța națională trebuie înțeleasă ca dorind să stabilească dacă dispoziția de la articolul 14 alineatul 2 litera (c) din Regulamentul nr. 1408/71 în versiunea sa în vigoare în februarie 1980, trebuie să fie interpretată în sensul că are ca efect excluderea persoanelor vizate de aceasta sau a beneficiarilor lor de la aplicarea: (a) unei clauze din legislația aplicabilă într-un stat membru, în virtutea căreia acceptarea într-un regim de securitate socială existent se subordonează condiției ca nava la bordul căreia este angajat lucrătorul să fie sub pavilionul respectivului stat membru, precum și (b) oricărei clauze din legislația respectivului stat membru, care prevede nulitatea unui contract de muncă, în măsura în care se opune ca norma conflictuală enunțată în această dispoziție să producă efecte depline.

18 În acest sens, trebuie menționat că, în conformitate cu jurisprudența Curții, dispozițiile titlului II din Regulamentul nr. 1408/71, din care face parte articolul 14, constituie un sistem complet și uniform de norme conflictuale (a se vedea în special Hotărârea din 10 iulie 1986, Luijten, 60/85, Rec. p. 2365) și că aceste dispoziții au drept scop nu numai evitarea aplicării simultane a mai multor legislații naționale și a complicațiilor care se pot produce, ci și, deopotrivă, de nu permite ca persoanele care intră în domeniul de aplicare a Regulamentului nr. 1408/71 să fie private de protecția în domeniul securității sociale, din cauza faptului că legislația nu li se aplică acestora. În special, condițiile fixate de un stat membru în ceea ce privește afilierea unei persoane la un regim de securitate socială nu pot avea ca efect excluderea de la domeniul de aplicare a legislației în cauză asupra persoanelor cărora, în

temeiul Regulamentului nr. 1408/71, această legislație le este aplicabilă (Hotărârea din 3 mai 1990, Kits van Heijningen, considerentele 12 și 20, C-2/89, Rec. p. I-1755).

19 În consecință, articolul 14 alineatul 2 litera (c) din Regulamentul nr. 1408/71 este lipsit de efect în cazul în care condiția de afiliere referitoare la pavilionul unei nave, impusă de legislația statului membru pe teritoriul căruia întreprinderea care remunerează lucrătorul își are sediul, se aplică împotriva persoanelor vizate de articolul 14 alineatul (2) litera (c).

20 Interpretarea de mai sus este deopotrivă valabilă în ceea ce privește dispozițiile din legislația națională privind nulitatea unui contract de muncă. Aceste dispoziții nu pot avea ca efect împiedicarea aplicării normelor conflictuale prevăzute de Regulamentul nr. 1408/71.

21 În ceea ce privește ansamblul considerațiilor de mai sus, răspunsul la cea de a doua întrebare este că dispoziția de la articolul 14 alineatul 2 litera (c) din Regulamentul nr. 1408/71, în versiunea sa în vigoare în februarie 1980, trebuie să fie interpretată în sensul că are ca efect excluderea persoanelor vizate de aceasta sau a beneficiarilor lor de la aplicarea: (a) unei clauze din legislația aplicabilă într-un stat membru, în virtutea căreia acceptarea într-un regim de securitate socială existent se subordonează condiției ca nava la bordul căreia este angajat lucrătorul să fie sub pavilionul respectivului stat membru, precum și (b) oricărei clauze din legislația respectivului stat membru, care prevede nulitatea unui contract de muncă, în măsura în care se opune ca norma conflictuală enunțată în această dispoziție să producă efecte depline.

Cu privire la cheltuielile de judecată

22 Cheltuielile efectuate de Comisia Comunităților Europene, care a prezentat observații Curții, nu pot face obiectul unei rambursări. Întrucât procedura are, în raport cu părțile în acțiunea principală, un caracter incidental față de procedura din fața instanței naționale, este de competența acestei instanțe să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA (Camera a șasea),

pronunțându-se cu privire la întrebările care i-au fost adresate de Hof van Cassatie van België, prin Ordonanța din 18 iunie 1990, hotărăște:

1) Regulamentul (CEE) nr. 1408/71 al Consiliului din 14 iunie 1971 privind aplicarea regimurilor de securitate socială în raport cu lucrătorii salariați și cu familiile acestora care se deplasează în cadrul Comunității, nu conține norme conflictuale în ceea ce privește legislația aplicabilă în relația de muncă care există între un lucrător și angajator.

2) Dispoziția de la articolul 14 alineatul 2 litera (c) din Regulamentul nr. 1408/71 în versiunea sa în vigoare în februarie 1980, trebuie să fie interpretată în sensul că are ca efect excluderea persoanelor vizate de aceasta sau a beneficiarilor lor de la aplicarea: a) unei clauze din legislația aplicabilă într-un stat membru, în virtutea căreia acceptarea într-un regim de securitate socială existent se subordonează condiției ca nava la bordul căreia este angajat lucrătorul să fie sub pavilionul respectivului stat membru, precum și b) oricărei clauze din legislația respectivului stat membru, care prevede nulitatea unui contract de muncă, în măsura în care se opune ca norma conflictuală enunțată în această dispoziție să producă efecte depline.

Mancini

O'Higgins

Kakouris

Schockweiler

Kapteyn

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 4 octombrie 1991.

Grefier
J.-G. Giraud

Președintele Camerei a șasea
G. F. Mancini